

Cutting Edge Sustainable Marine Litter Management for a Competitive Europe

Rapport från Konferensen • november 29 • 2010 • Bryssel

Innehåll

Sida

1	<i>Slutsatser</i>
2	<i>Förord & Bakgrund</i>
3-5	<i>Föreläsningar</i>
6	<i>Workshops</i>
7	<i>Bilaga 1</i>
8	<i>Bilaga 2</i>
9	<i>Bilaga 3</i>
10	<i>Bilaga 4</i>
11	<i>Bilaga 5</i>

Konferensen **Cutting Edge Sustainable Marine Litter Management for a Competitive Europe** i Bryssel 29 november, 2010 arrangerades av:

Tillväxt Bohuslän

Länsstyrelsen Västra Götaland

Region Västra Götaland

EU Committee of the Regions

West Sweden

SLUTSATSER FRÅN KONFERENSEN

Av det marina direktivet framgår tydligt att det är medlemsnationerna som på egen hand och i samarbete skall lösa de allvarliga problemen med skräpet i havsmiljön.

För att kunna uppnå god ekologisk miljö status enligt det marina direktivet behöver vi en internationell åtgärdsplan för åtgärder mot uppkomsten av marint skräp vid källan. Det finns idag tillräckligt med kunskap för att med hänvisning till försiktighetsprincipen motivera att man startar arbetet med en sådan åtgärdsplan redan idag. För att få till stånd en sådan internationell åtgärdsplan måste vi samarbeta med andra länder.

Förutom att arbeta i processen enligt direktivet så finns det möjligheter att förbättra annan relevant lagstiftning i samband med att EU-direktiven revideras. Förslag till ändringar i direktiven med syftet att väsentligen minska uppkomsten av marint skräp vid källan är en väsentlig del av en åtgärdsplan enligt det marina direktivet. För att åstadkomma detta behöver vi identifiera relevanta lagar och deras tidtabeller och föreslå de ändringar som behövs.

Vi bör driva frågan i OSPAR, där det redan finns arbetsgrupp (ICG-ML Intersessional Correspondence Group – Marine Litter). Frågan kan tas upp med nationella Heads of Delegation och nationella representanter i den befintliga arbetsgruppen för marint skräp. Vi behöver också hitta lämpliga samarbetspartner i andra OSPAR-regioner och försöka finna medel för att finansiera arbetet med en åtgärdsplan, ett tänkbart arbete för projektet Attraktiv kust. Vi bör också, genom MIO-ECSDE hålla kontakt med Medelhavsländerna för att utbyta information om aktiviteter och utforska möjligheter till samarbete.

Bohuskusten bör bli en föregångsregion när det gäller insatser för att minska nedskräpning på lokal nivå (till exempel genom att förhindra utsläpp av plast från industrin) och för att få kunskap om var skräpet kommer ifrån samt utveckla metoder för detta.

En version på engelska av rapporten från konferensen skall skickas till OSPAR-länder, andra regioner och EU-kommissionen. Rapporten på svenska skickas till regeringen och till kommunerna i Bohuslän. Pressmeddelanden skickas till relevanta media.

FÖRORD

Marint skräp är ett problem som vi måste lösa tillsammans. Till denna konferens kom folk från många olika delar av Europa för att utbyta erfarenheter, farhågor och idéer med andra intressenter och EU:s institutioner och diskutera hur man skall kunna få till stånd en process på europeisk nivå som tar itu med problemet. Konferensen hade mer än 60 deltagare från mer än 10 europeiska länder.

Konferensen anordnades av projektet ”Attraktiv kust”, som drivs av kommunerna i norra Bohuslän i samarbete med Västra Götaland och länsstyrelsen i Västra Götaland. Kusten i norra Bohuslän är kraftigt belastad med skräp från havet och det har uppskattats att mer än 80 procent av skräpet på stränderna inte kommer från Sverige. Målet med projektet är en samordnad naturvård och miljövård för en attraktiv kust med rena stränder fria från föroreningar som kan skada kust- och havsmiljön. Men det krävs också åtgärder på internationell nivå för att komma åt problemet med marint skräp vid källan.

BAKGRUND

Marint skräp utgör ett av de stora miljöhoten i havet och vid våra kuster. Plastskräp ansamlas och sönderdelas i våra hav och på våra stränder. Detta har alltmer uppmärksammats som ett globalt miljöproblem. På lokal nivå ger det marina skräpet betydande kostnader för kommunerna.

Eftersom skräpet i havet kan transporteras långa vägar så är åtgärder på lokal eller nationell nivå inte tillräckliga för att man skall uppnå den goda miljöstatus som det marina direktivet kräver. För en hållbar hantering av marint skräp krävs en strategi och åtgärder som syftar till att effektivt minska uppkomsten av marint skräp vid källan. På kortare sikt behöver vi också ha tillräcklig finansiering för strandstädningsverksamheten.

I konferensen ingick föreläsningar, workshops och en utställning.

FÖRELÄSNINGAR

Konferensen öppnades av Anders Carlberg från Region Västra Götaland, som var moderator. Därefter hälsades deltagarna välkomna av Sten Illeborg från Regionkommittén.

Länsstyrelsen i Västra Götaland

I sitt tal påpekade Lars Bäckström, landshövding i Västra Götaland, att havet är vår gemensamma resurs men också vårt gemensamma ansvar. Problemen med marint skräp är inte ett nationellt problem, utan internationellt. Det betyder att lösningen också är internationell. Han underströk att vi har ett problem att lösa tillsammans och att samarbete är svaret.

Lars Bäckström

Landshövding i Västra Götaland

“Mitt budskap är:

Om du har viljan, så kan du göra det.”

Naturvårdsverket

Björne Olsson, enhetschef havsmiljöenheten vid Naturvårdsverket presenterade översiktligt det marina direktivet och lyfte fram några delar som är relevanta för frågan om marint skräp. En sådan sak är kravet på att medlemsstaterna samarbetar för att säkerställa att arbetet med de marina strategierna samordnas. En annan är att om en påverkan inte kan hanteras på lokal eller nationell nivå så skall kommissionen informeras. Om åtgärder krävs på europeisk nivå så skall lämpliga rekommendationer framföras till kommissionen och rådet.

Björne Olsson

Enhetschef havsmiljöenheten vid Naturvårdsverket, med hänvisning till det marina direktivet

“Miljöskador skall, i första hand, åtgärdas vid källan och förorenaren skall betala.”

Dr Richard Thompson
University of Plymouth

“Det finns ett brådskande behov av att förändra våra mönster för produktion, användning och slutligt omhändertagande.”

John Mouat
KIMO (Kommunernas Internationella Miljöorganisation)

“Kostnaderna är betydande och ökande och för närvarande så betalar förorenaren inte.”

Tema 1. Plast, miljö och människors hälsa: problem och lösningar

Dr Richard Thompson från School of Marine Science and Engineering vid universitetet i Plymouth, inledde med att säga att plast är till stor nytta. Men, fortsatte han, det är uppenbart att det sätt på vilket vi idag producerar plast, använder den och gör oss av med den är inte hållbart innebär risker för djurliv och människors hälsa. Även om många osäkerheter kvarstår, så vet vi redan mycket om många av miljöriskerna och effekterna på människors hälsa. Plastavfall ansamlas i miljön. Det är möjligt att behålla fördelarna med plast men det krävs åtgärder för att minska användningen av icke-förnybara resurser, behovet av omhändertagande och riskerna för människors hälsa och miljön. Exempel på lösningar är design för återvinning när varan är uttjänt, märkning av förpackningar i enlighet med detta och att använda material med hög återvinningspotential. Ett viktigt budskap var att det inte handlar om en enda lösning.

Dr Thompson avslutade med att säga att utmaningen för oss och nästa generation i vår ”plastålder” är att få till stånd en mer hållbar resursanvändning. Under de första 10 åren i detta århundrade har vi producerat mer plast än under hela det föregående århundradet. Det finns ett brådskande behov av att förändra våra mönster för produktion, användning och slutligt omhändertagande.

Tema 2. De ekonomiska konsekvenserna av marint skräp

John Mouat från KIMO (Kommunernas Internationella Miljöorganisation) nämnde inledningsvis att marint skräp kan ha miljöeffekter, ekonomiska konsekvenser och effekter på hälsa och säkerhet. Det finns ett brett spektrum av ekonomiska konsekvenser: Skador på ekosystemen och förlust av biologisk mångfald, invaderande arter, ökade kostnader för kustnära industrier, förluster för fiske och vattenbruk, kostnader för strandstädning, transporter av skräpet och omhändertagande, kostnader för sjöfarten och förluster på grund av minskad turism.

Han fortsatte med att presentera resultaten från en forskningsrapport ”“Economic Impacts of Marine Litter” (Ekonomiska konsekvenser av marint skräp) som nyligen publicerats av KIMO. Studien utgick från svaren på enkäter som skickats till viktiga verksamhetssektorer som påverkas av marint skräp. Till exempel så uppskattades den totala kostnaderna strandstädning i brittiska kustkommuner till cirka 17 936 000 euro. Man fann också att kostnaderna i medeltal hade ökat med 37,5 procent under de senaste 10 åren. Att ta bort skräp från stränderna kostar kommunerna i Nederländerna och Belgien 10,4 miljoner euro årligen. Ett exempel från en annan sektor är kostnaderna för skotska fiskefartyg som beräknades till 11,7-13 miljoner euro.

Slutsatsen var att kostnaderna är betydande och ökande, att förorenaren inte betalar för närvarande och att de organisationer som svarade på enkäten uppgav att de nuvarande mängderna marint skräp är oacceptabla.

Marint skräp i Medelhavet

Dr Thomais Vlachogianni från MIO-ECSDE (Mediterranean Information Office for Environment, Culture and Sustainable Development) inledde med att konstatera att Medelhavet står inför ett mycket allvarligt problem med marint skräp. Även de mest avlägsna delarna av Medelhavet påverkas av marint skräp. Detta orsakas framför allt av en bristfällig hantering av nedskräpning på land och skräp från människor på stränderna, sjöfart och fiske. Hon beskrev också hur frågan om marint skräp hanteras i Medelhavsländerna, varför man inte har tagit itu med frågan på ett effektivt sätt, vad som har gjorts hittills, rekommendationer för hur man kan hantera problemet och vad som har gjorts av MIO-ECSDE.

Marint skräp – ett hot mot Europas kustmiljöer och hav

Leo de Vrees, Policy Officer på DG Miljö, EU-kommissionen, redovisade först översiktligt igenom några angelägna frågor om och effekter av marint skräp. Han inriktade sig därefter i sin presentation framför allt på det marina direktivet. Detta direktiv utgör ett ramverk inom vilket EU:s medlemsstater skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att uppnå eller behålla god miljöstatus i den marina miljön. Detta skall vara genomfört senast år 2020. För marint skräp så innebär god miljöstatus att marint skräp inte ger skador på kustmiljön och den marina miljön. Varje medlemsstat skall efter hand ta fram en egen åtgärdsplan. De måste samarbeta sinsemellan och med grannländerna

Dr Thomais Vlachogianni
MIO-ECSDE

“Medelhavet står inför ett mycket allvarligt problem med marint skräp”

Leo de Vrees
Policy Officer, DG Miljö

“Det är upp till medlemsstaterna att samarbeta när ett problem inte kan hanteras på lokal eller nationell nivå och sedan lämna förslag till kommissionen.”

WORKSHOPS

Tre tematiska workshops anordnades

Workshop 1

Marint skräp – ett hot mot kustens attraktionskraft för boende och besökare

Moderatorn delade in workshopen i tre delar (se bilaga 1). Frågan om var det marina skräpets kommer ifrån diskuterades. Slutsatsen var att det är svårt att klargöra exakt vilka källorna är och att det behövs mer forskning om detta. Ett annat problem är att det inte finns några undersökningar av hur besökare reagerar på nedskräpade stränder. Den allmänna känslan var emellertid att det troligen skulle bli ett ramaskri från allmänheten om man skulle sluta städa stränderna.

Rapporter visar att kostnaderna för kustkommuner är betydande och att de som förorenar varken ställs till ansvar eller behöver betala för sina handlingar. Den allmänna åsikten var att det är orättvist att kommuner ensam får ta dessa kostnader. Workshopen diskuterade också olika sätt att minska nedskräpningen och att finansiera kostnaderna för att göra någonting åt problemet.

Workshop 2

Vad vet vi och vad behöver vi veta?

Gruppens arbete fokuserade på att bedöma befintlig information och luckor i vår kunskap om marint skräp, för att kunna föreslå forskningsuppgifter, prioriteringar och utvecklingsprogram för lösningar. Moderatorn föreslog att man skulle använda två tabeller som utgångspunkt för och styrning av diskussionerna, en för forskningsuppgifter och en för möjliga lösningar.

Med utgångspunkt från två från början tomma tabeller resulterade en brainstorming i 4 prioriterade forskningsområden och 6 lösningar. Medlemmarna i gruppen ombads att rangordna de olika forskningsuppgifterna och lösningarna; varje medlem kunde ge 2 respektive 1 poäng till de två viktigaste posterna i varje tabell. De ifyllda tabellerna med summerad prioritetsrankning finns i bilaga 2.

Workshop 3

Frågan om marint skräp i det marina direktivet och annan lag

Gruppen informerades om att europeiska gemenskapen har utsett en teknisk undergrupp med uppdrag att ta itu med frågan om god miljöstatus för marint skräp. Det finns förslag om en framtida arbetsgrupp som fokuserar på lösningar. Vidare så är direktivet om mottagningsanordningar i hamn snart fastställt och IMO:s bestämmelser om hanteringen av fast avfall på fartyg (MARPOL Annex V) om fast avfall håller på att ses över med ändringar till strängare regler. Ett stort antal olika frågor och åtgärder diskuterades också. Som exempel så föreslogs att vi måste öka den miniandel av återvunnen plast som krävs i avfallsdirektivet.

En viktig fråga som diskuterades var om nuvarande lagar och särskilt det marina direktivet och vattendirektivet är tillräckliga för lösa problemet med marint skräp. Eftersom det marina skräpet transporteras långa vägar så kan ett enskilt land inte hantera problemet genom åtgärder på lokal eller nationell nivå. Svaret var att det marina direktivet är ett ramverk som kan användas (se bilaga 3). Det identifierar problemen och anger målen. De lagliga åtgärder som är nödvändiga måste åstadkommas genom annan lagstiftning. Medlemsstaterna kan börja arbeta med en åtgärdsplan omedelbart och det är deras ansvar att göra så om åtgärderna är angelägna. I denna process skall medlemsstaterna samarbeta och gemensamt lägga fram förslag till lagändringar till kommissionen.

Slutsatsen från workshopen var att vi behöver identifiera relevanta lagar och deras tidtabeller och föreslå en åtgärdsplan.

Mer information om konferensen och projektet finns på hemsidan:

www.tillvaxtbohuslan.se/page/1578/attraktivkust.htm

BILAGA 1

Moderatorn delade in workshopen i tre delar med följande frågor:

Påverkan av marint skräp

- Hur stora mängder av marint skräp finns det i er region?
- Har användningen av stränderna påverkats av det marina skräpet?
- Känner du till källorna till skräp i ditt område?
- Hur mycket skräp tycker du kan accepteras?
- Hur skulle ditt område påverkas om mängderna av marint skräp skulle öka?

Ekonomi och marint skräp

- Vilken ekonomisk påverkan har det marina skräpet på din sektor/ditt område?
- Vilka är kostnaderna och känner du till några undersökningar?
- Vilken ytterligare forskning behövs när det gäller detta?
- Vem skall betala för strandstädningsverksamheten?

Lösningar när det gäller marint skräp

- Hur är strandstädningen organiserad i ditt område?
- Hur kan man involvera turistindustrin?
- Hur ser vi till att förorenaren får betala?
- Ekonomiska styrmedel som skatt på plastkassar kan minska problemet, har sådana införts i ditt område och borde de användas mer?
- Känner du till andra innovativa lösningar?

BILAGA 2

Forsknings- område	Varför det är viktigt	Vad vi vet	Vad vi inte vet	Prioriterad forskning	Prioritet
Källor för marint skräp	Reglering /föränd- ring /prioritering	Typer av skräp, framför allt på stränder	Källorna, vem det är som förorenar	Identifiera källor när det gäller olika slag och mängder av ma- rint skräp i varje område och på ett standardiserat sätt	14
Var skräpet ham- nar (sänkor)	Att förstå påverkan: sanering	Typer av skräp på stranden	Havsbottnen, djuphavet, tid- vattenzonen an- nat än stränder, mikroplast	Prioritera i förhållande till sedi- menttransport och oceanografi	5
Effekter av mikroplast	Förståelse för ekosys- temet och människors hälsa		Omfattning som en vektor för överföring av föroreningar	Definiera i relation till utgångs- läget	11
Sätt in i ett sam- manhang med andra förore- ningar				Definiera i relation till utgångsläget	1

Lösning	Varför det är viktigt	Vad vi vet	Vad vi inte vet	Prioriterad forskning	Prioritet
Medvetandegörande (utbildning) om skräp (t.ex. återvinning)	Kan öka motiva- tionen att göra sig av med skräpet på rätt sätt	Tidigare framgångsrika exempel på kampanjer		Fastställa målgrupper	9
Ge skräp ett värde	Kan öka motivatio- nen för att återan- vända /återvinna		Värde för konsumenten Hur ge incitament Alternativkostnad för rena hav	Social forskning	5
Infrastruktur för avfall	Motivation /effektivitet i re- sursåtervinning	Infrastruktur inte bra på många håll	Hur optimera använd- ningen av infrastruktur för olika kategorier (t.ex. allmänheten, industrier, kommuner)	Design av infra- struktur i förhållande till perspektivet av samhällsvärde	4
Tillämpning av lagarna	Brister i att man följer fastställda lagregler			Social forskning om hur man gör tillämp- ningen av regler mer effektiv och acce- pterad	6
Länka producent-an- svar till mängderna av avfall per kategori	Motivationen för att återanvända /återvinna				7
Använda biologiskt nedbrytbart material som klarar miljökrav	Uttrycket biologiskt nedbrytbart kan vara missledande Behov av att defi- niera miljökrav		Effekter i miljön som är jämförbara med icke- nedbrytbare material	Miljöeffekter, ned- brytningsvägar i naturen	2

BILAGA 3

En viktig fråga som togs upp i workshop 3 var om nuvarande lagstiftning och särskilt det marina direktivet och vattendirektivet räcker för att kunna hantera problemen med marint skräp. Eftersom skräpet kan transporteras långväga kan det vara svårt att uppnå god miljöstatus genom åtgärder på lokal eller nationell miljö.

The Marine strategy Framework Directive

The following paragraphs in the Marine strategy Framework Directive provide some answers to this question:

Samordning och samarbete

(13) På grund av den marina miljöns gränsöverskridande karaktär bör medlemsstaterna samarbeta för att se till att utarbetandet av de marina strategierna samordnas inom varje marin region eller delregion. Eftersom marina regioner och delregioner delas både med andra medlemsstater och med tredjeländer, bör medlemsstaterna göra sitt yttersta för att säkerställa nära samordning med alla berörda medlemsstater och tredjeländer. Om det är lämpligt och praktiskt genomförbart, bör befintliga institutionella strukturer i de marina regionerna eller delregionerna, särskilt regionala havskonventioner, användas för att säkerställa denna samordning.

Tidigareläggande av åtgärdsprogram och stöd från kommissionen

14) Medlemsstater som gränsar till samma marina region eller delregion som omfattas av detta direktiv bör, om havets tillstånd är så kritiskt att det krävs omedelbara insatser, eftersträva att enas om en åtgärdsplan i vilken ingår ett tidigareläggande av åtgärdsprogrammen. I sådana fall bör kommissionen uppmanas att överväga tillhandahållande av stöd till medlemsstaterna för deras förstärkta insatser för att förbättra den marina miljön genom att göra den berörda regionen till ett pilotprojekt

Problem som inte kan lösas på nationell nivå

(31) Det andra specialfallet avser en situation där en medlemsstat konstaterar förekomsten av ett problem som påverkar miljöstatusen i dess marina vatten, eller i hela den berörda marina regionen eller delregionen, men som inte kan lösas med åtgärder på nationell nivå eller som har anknytning till annan gemenskapspolitik eller till ett internationellt avtal. I ett sådant fall bör åtgärder vidtas för att informera kommissionen om detta i samband med att åtgärdsprogrammen anmäls och lämpliga rekommendationer görs till kommissionen och rådet i den händelse gemenskapsåtgärder skulle behövas.

Vattendirektivet (ramdirektivet för vatten)

En annan fråga var att ramdirektivet för vatten inte alls tar upp problemet med marint skräp men ändå omfattar kustvattnen. Ett svar på frågan kan man finna i det marina direktivet. Enligt den inledande punkt (12) så gäller det marina direktivet för kustvatten när det gäller förhållanden som inte redan behandlas i vattendirektivet.

(12) Kustvatten, inbegripet deras havsbotten och underliggande jordlager, är en integrerad del av den marina miljön, och bör som sådana också omfattas av detta direktiv, såvida särskilda aspekter av den marina miljöns miljöstatus inte redan behandlas i direktiv Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (2) eller i annan gemenskapslagstiftning, för att säkerställa att åtgärderna kompletterar varandra samtidigt som onödiga dubbleringar undviks.

Participants at the conference Marine litter November 29, 2010 in Brussels

Name	Organization
Violeta Kuzmickaite	Interface Europé
Ruben Hernandez	Centre Balears Europa
Iain Shepherd	EU Commission
Jeroen Dagevos	North Sea Foundation
Sven Moosberg	Strömstad kommun
Mats Ove Svensson	Sotenäs kommun
Britt Wall	Sotenäs kommun
Peter Heie	Strömstads kommun
Laura Mynttinen	Helsinki EU Office
Sven Swedberg	County Administrative Board of Västra Götaland
Jan-Olof Johansson	Lysekils kommun
Roland Karlsson	Lysekils kommun
Chris Carroll	Seas At Risk
Veronique Breton	Surfrider Foundation Europé
Jessica Ångström	Keep Sweden Tidy
Liliana Terranova	SOGEI
Bo Svärd	
Roland Olin	West Coast Foundation (Väst kuststiftelsen)
Marina Rotermund	Hanse-Office
Pelle Geertsen	European Parliamenat
Anna Rosbach	European Parliament
Ben Whitehouse	Southern England Local partners
Rolf Wahlberg	The Regional Council in Kalmar County
Erkki Räisänen	West Finland European office
Lars Hansson	Väst kuststiftelsen VG-regionen
Tim Feldermann	Vertretung der Freien Hansestadt Bremen
Elena Pertegaz	Fundación Comunidad Valenciana Región Europea
Povilas KUPRYS	Association of Local Authorities in Lithuania
Ann Berll	North Sea Commission Association of Local Authorities in Lithuania
Artemis Hatzi-Hull	Europen Commission DG Environmen
Mirco Tomasi	Federchimica
Tom Sørum	Oslo fjordens Friluftsråd
Rune Svensson	Oslo fjordens Friluftsråd
Hanane Taidi	PlasticsEurope
Jean-Pierre De Greve	PlasticsEurope
Géraldine Lissalde-Bonnet	PlasticsEurope
Albert Willemsen	ICOMIA IMEC
Joana Veiga	Coastal & Marine Union
Victoria Butler	European Commission - DG MOVE
Maria Paula Sobral	IMAR FCTUNL
Maria del Carmen Casado	European Commission
Jean-Jacques Dohogne	ACR+
Sune Hamrin	Ståda Sverige
Clara Engstrand	West Sweden
Kajsa Sundström	West Sweden
Inger Wilms	Dutch Fish Product Board

PROGRAMME

November 29, 2010

08:30 – 09:30 Registration

09:30 – 12:30 **PLENARY SESSION**

Conference moderator: Anders Carlberg, Region Västra Götaland

Welcome address from the Committee of the Regions

Steen Illeborg, Director for Registry

The County Administrative Board of Västra Götaland

Lars Bäckström, Governor of Västra Götaland

Swedish Environmental Protection Agency

Björne Olsson, Head of the Marine Environment Unit

Theme 1 Plastics, the environment and human health

Dr Richard Thompson, Professor, School of Marine Science and Engineering,
University of Plymouth

**Theme 2 Impacts of marine debris – economic and social costs
to coastal communities**

John Mouat, KIMO (Local Authorities International Environmental Organisations)

Marine litter in the Mediterranean

Dr Thomais Vlachogianni, MIO-ECSDE, The Mediterranean Information Office for
Environment, Culture and Sustainable Development

Marine debris – a threat to Europe's coastal environment and seas

Leo de Vrees, Policy Officer, DG Environment, European Commission

Summary

12:30 – 14:00 **EXHIBITION • LUNCH**

14:00 – 16:00 **WORKSHOPS**

**Workshop 1 Marine litter – a threat to coastal attractiveness for
residents and visitors**

Moderator: John Mouat, Rapporteurs: Anders Svedberg, The West Sweden
Tourist Board/ Elsie Hellström, Tillväxtsekretariatet Norra Bohuslän

Workshop 2 What do we know and what do we need to know ...

Moderator: Richard Thompson, Rapporteur: Per Nilsson, The Swedish Institute for
the Marine Environment

**Workshop 3 The role of marine litter in the Marine Strategy
Framework Directive and other legislation**

Moderator: Björne Olsson, Rapporteur: Lena Tingström, The County
Administrative Board of Västra Götaland

Coffee will be served during the workshops

16:00 – 17:00 **Workshop Summaries. Conclusion.**

Closing Remarks by Region Västra Götaland/The County Administrative Board of
Västra Götaland